

Перчук О.В.,
здобувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДО ЯКІСНОЇ ДОШКІЛЬНОЇ, ЗАГАЛЬНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Перчук О.В. Забезпечення доступу до якісної дошкільної, загальної та професійної освіти. У статті досліджено головну мету державної політики в галузі освіти та її основні завдання. Вказано на правову основу забезпечення права людини на отримання освіти, на яких засадах ґрунтується освіта в Україні. Зроблено акцент на тому, що одним із чинників забезпечення рівного доступу до якісної освіти є впровадження сучасних інформаційних технологій у навчально-виховний процес відповідно до вимог суспільства, запитів особистості та потреб держави. Проаналізовано проблеми в рівному доступі дітей до дошкільної, середньої та позашкільної освіти, а також проблеми в освітній галузі, які є перешкодою її модернізації відповідно до сучасних світових процесів, економічних можливостей, національних традицій. Зазначено, що нерівність у доступі до послуг різних категорій дітей обмежує їх самореалізацію в майбутньому та є вагомим фактором формування нерівності в суспільстві.

Ключові слова: доступність освіти, якість освіти, рівень добробуту населення, державна політика.

Перчук О.В. Обеспечение доступа к качественному дошкольному, среднему и профессиональному образованию. В статье исследованы главная цель государственной политики в области образования и ее основные задачи. Указано на правовую основу обеспечения права человека на получение образования, на каких принципах основывается образование в Украине. Сделан акцент на том, что одним из факторов обеспечения равного доступа к качественному образованию является внедрение современных информационных технологий в учебно-воспитательный процесс в соответствии с требованиями общества, запросами личности и потребностями государства. Проанализированы проблемы в равном доступе детей к дошкольному, среднему и внешкольному образованию, а также проблемы в образовательной отрасли, которые являются препятствием ее модернизации с учетом современных мировых процессов, экономических возможностей, национальных традиций. Указано, что неравенство в доступе к услугам разных категорий детей ограничивает их самореализацию в будущем и является весомым фактором формирования неравенства в обществе.

Ключевые слова: доступность образования, качество образования, уровень благосостояния населения, государственная политика.

Perchuk O.V. Ensure access to quality preschool, general and vocational education. The article studies the main goal of state policy in education and its main objectives. Listed on the legal basis of ensuring human rights to education, what are the principles of education in Ukraine. The emphasis on the fact that one of the factors ensuring equal access to quality education is the introduction of modern information technologies in educational process in accordance with the requirements of the companies, inquiries of the personality and needs of the state. Analyzed the problems of equal access of children to pre-school, secondary and extracurricular education, as well as problems in the educational sector that had hindered its modernization to meet modern global processes, economic opportunities, and national traditions. It is indicated that the inequality in access to services for different categories of children limits their self-realization in the future and is a significant factor of inequality in society.

Key words: access to education, quality of education, level of welfare, public policy.

Постановка проблеми. Формування пріоритетів бюджетної політики у сфері освіти має враховувати як глобальні тенденції, так і особливості національної ситуації. Викликами для сучасної системи освіти є незворотний процес демографічного старіння і пов'язане з цим старіння знань, потреби інноваційного розвитку економіки, прагнення забезпечення більшої свободи вибору для людини та вищого рівня людського розвитку.

Сьогодні освіта посідає провідне місце у стратегії державної політики країни, а одним із чинників забезпечення рівного доступу до якісної освіти є впровадження сучасних інформаційних технологій у навчально-виховний процес відповідно до вимог суспільства, запитів особистості та потреб держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями питань забезпечення доступу до якісної дошкільної, загальної та професійної освіти займалися такі вітчизняні вчені, як, зокрема, М. Азаров, Т. Боголіб, Е. Лібанова, Т. Лукіна, О. Ляшенко, І. Макаренко, О. Савченко, В. Сергієнко, Л. Скорич, В. Темненков, Ф. Ярошенко.

Всебічне вивчення доступу до якісної дошкільної, загальної та професійної освіти проводилося багатьма вченими, але не широко. Через це питання розвитку та сутності цього процесу потребує подальшого дослідження та наукового обґрунтування.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження, характеристика та аналіз забезпечення

доступу до якісної дошкільної, загальної та професійної освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах реформування системи освіти в Україні головна мета державної політики полягає у підвищенні конкурентоспроможності вітчизняної освіти, інтеграції національної системи освіти в єдиний європейський освітній простір. Для її досягнення передбачено вирішити такі основні завдання: створити єдиний освітній простір, удосконалити систему управління освітою, підвищити якість освіти, забезпечити доступність освіти, підвищити ефективність фінансування освіти. Останнє завдання потребує першочергового вирішення через те, що до складу основних проблем, які ускладнюють функціонування і розвиток вітчизняної системи освіти віднесено неефективність її державного фінансування [1, с. 92].

Правовою основою забезпечення права людини на отримання освіти визначено «Загальну декларацію прав людини» (1948 рік) [2], у якій наголошено на тому, що кожна людина повинна мати всі права і свободи. Право на освіту – це право людини на здобуття певного обсягу знань, культурних навичок, професійної орієнтації, які необхідні для нормальної життєдіяльності в умовах сучасного суспільства. Так, у статті 26 зазначеного документа зазначено, що кожна людина має право на освіту; освіта повинна бути безкоштовною, хоча б початкова і загальна; початкова освіта повинна бути обов'язковою. Технічна і професійна освіта повинна бути загальнодоступною, а вища освіта – однаково доступною для всіх на основі здібностей кожного; освіта має бути спрямована на повний розвиток людської особи і збільшення поваги до прав людини й основних свобод. Освіта також повинна сприяти взаєморозумінню, терпимості і дружбі між усіма народами, расовими або релігійними групами. Батьки мають право пріоритету у виборі виду освіти для своїх малолітніх дітей.

Проголошені Декларацією норми освіти, визначення освіти як пріоритетного фактору розвитку особистості імплементовані в українські законодавчі документи. Зокрема, стратегічні напрями розвитку освітньої галузі, етапи входження її до європейського і світового соціокультурного простору, запровадження інклюзивної освіти регламентуються Конституцією України і відображаються в державних документах, Законах України «Про освіту» (1991 рік), «Про загальну середню освіту» (1999 рік), Національній доктрині розвитку освіти України у XXI ст. (2002 рік) тощо.

Конституцією України [3] (стаття 53) громадянам України гарантовано повну загальну середню освіту як обов'язкову, а також стверджено, що держава забезпечує доступність і безкоштовність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах, а також розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти та різних форм навчання. У Законі України «Про освіту» [4] освіту проголошено основою інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства й держави. У документі визначено, що метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування

громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями. Освіта в Україні ґрунтується на засадах гуманізму, демократії, національної свідомості, взаємоповаги між націями і народами. У статті 3 цього Закону встановлено право громадян України на безкоштовну освіту в усіх державних навчальних закладах незалежно від статі, раси, національності, соціального й майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання та інших обставин [5].

Для підвищення якості дошкільної та загальної середньої освіти рекомендуємо виконувати такі завдання:

- забезпечувати реалізацію державної політики щодо обов'язкової дошкільної освіти через охоплення дітей різними формами підготовки до школи відповідно до нормативних вимог;
- створювати умови для реалізації гарантованого права дітей на здобуття якісної дошкільної та загальної середньої освіти;
- забезпечити надання методичної допомоги вчителям початкових класів, які будуть здійснювати підготовку дітей до школи на базі загальноосвітніх навчальних закладів, з питань особливостей організації роботи з дітьми старшого дошкільного віку, їх вікових особливостей, змісту навчально-виховного процесу;
- створювати умови для постійного вдосконалення професійної компетентності керівних та педагогічних кадрів дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів через систему районних (міських) методичних заходів, забезпечення активної їх участі в обласних науково-методичних заходах, професійних конкурсах та виставках;
- підвищити якість планування та проведення засідань педагогічних працівників дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів, спрямувати їх діяльність на поглиблення знання педагогами концептуальних засад особистісно-орієнтованої дошкільної освіти, принципів та змісту Базової програми розвитку дитини дошкільного віку та програми розвитку дітей старшого дошкільного віку, ознайомлення з нормативними документами, що визначають сучасні підходи та вимоги до планування освітнього процесу в дошкільних навчальних закладах;
- сприяти підвищенню фахового рівня керівників та педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів, зокрема отриманню вищої фахової освіти;
- посилити увагу до питання підбору педагогів на посаду керівників з урахуванням їх освітнього, кваліфікаційного рівнів та особистих якостей;
- створювати умови для впровадження інноваційних педагогічних технологій у навчально-виховний процес дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів;
- забезпечувати широку просвітницьку роботу з батьками з питань розвитку та виховання дітей дошкільного віку, складових готовності дитини до школи;
- сприяти облаштуванню розвивального середовища в дошкільному навчальному закладі відповідно до сучасних вимог [6].

Відповідно до Конституції України державні гарантії у сфері освіти зводяться до того, що держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти; надання державних стипендій та пільг учням і студентам [3].

У сучасних умовах реформування системи освіти в Україні, визначення нових завдань, пов'язаних із змінами у підготовці дитини до життя і практичної діяльності, зростає роль якісних параметрів розвитку освіти. Першочергового значення набувають удосконалення державної політики у сфері розвитку навчальних закладів усіх типів, оновлення змісту їх діяльності, запровадження сучасних технологій організації навчально-виховного процесу, його науково-методичне забезпечення, поліпшення роботи з педагогічними кадрами тощо.

Доступність якісних освітніх послуг виступає однією з базових потреб дітей незалежно від місця проживання та рівня добробуту сім'ї. Нерівність у доступі до послуг різних категорій дітей обмежує їх самореалізацію в майбутньому та є вагомим фактором формування нерівності в суспільстві. Для шкільної освіти сьогодні основні проблеми лежать у площині якості та інфраструктурного забезпечення, частково – територіальної доступності для сільських дітей. А для дошкільної та вищої освіти на перше місце серед низки проблем виходить питання доступності [7, с. 1].

В Україні наявна необхідна правова база, яка загалом дає змогу державі забезпечувати право громадян на отримання освіти на рівні світових стандартів. Попри це, в освітній галузі існують серйозні проблеми, які є перешкодою її модернізації відповідно до сучасних світових процесів, економічних можливостей, національних традицій. Зокрема, існують проблеми в рівному доступі дітей до дошкільної, середньої та позашкільної освіти, такі як нестача місць у дитячих дошкільних установах переважно у великих містах, складнощі доступу до закладів освіти у сільській місцевості, важкість доступу до освіти дітей з обмеженими можливостями та дітей з особливими навчальними потребами, незадовільне технічне оснащення навчальних закладів, низький рівень підключення шкіл до Інтернету, низький рівень правової освіти.

Першочерговими завданнями у цій сфері вважаємо:

- запровадження чіткої й ефективної системи реагування на ситуацію з дітьми шкільного віку, які не охоплені загальною системою середньої освіти;
- перегляд концептуальних документів (включаючи громадську експертизу) із впровадження інклюзивної освіти щодо їх відповідності принципам інклюзії і прав людини;
- забезпечення належного фінансування навчальних закладів і системи освіти загалом;
- забезпечення якісної підготовки педагогічних кадрів та відповідних соціальних гарантій для них;
- включення громадського контролю на всіх етапах проведення процедури атестаційної експертизи дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних навчальних закладів, навчально-виховних комплексів та об'єднань, що передусє прийняття рішення про визнання їх атестованими чи неатестованими, з метою

мінімізації корупційних ризиків, створення відкритого інформаційного простору для висвітлення досягнень і пошуку шляхів вирішення проблемних питань;

– створення умов для розвитку мережі навчальних закладів і, відповідно, рівного доступу дітей до якісної освіти [8].

Доступність освіти у світі частіше пов'язують із доступністю базової освіти. В Україні питання про доступність базової освіти частіше виникає у ланці доступу до дошкільної освіти як наслідок демографічних змін у певний період розвитку держави. Для початкової і середньої школи це питання є більш актуальним у сільській місцевості з демографічно ненаповненим дитячим населенням і політикою держави на укрупнення шкіл з метою підвищення якості освітніх послуг. Проте, як відомо, це не викликало позитивного суспільного резонансу. Більш успішним і соціальним був започаткований і підтриманий міжнародними проектами (фінансово і методично) процес втілення в середній школі інклюзивного навчання з метою забезпечення рівного доступу до обов'язкової освіти дітей незалежно від їхнього фізичного стану [9].

Модернізація вітчизняної середньої і вищої школи, запровадження у практику освітнього процесу платної форми навчання супроводжується перерозподілом фінансів держави і батьків, дедалі більшим зміщенням частини освітніх витрат у бік батьків. З цим пов'язана значна диференціація можливостей різних соціальних груп щодо отримання якісної освіти. Ця нерівність доступу виявляється вже на ранній стадії освітнього циклу – на рівні початкової школи: діти із незаможних родин мають досить низькі шанси потрапити до спеціалізованих шкіл і гімназій, якість навчання у яких суттєво відрізняється від якості навчання у звичайних непрестижних школах. Відбувається розшарування середніх навчальних закладів за якістю учбового процесу, з одного боку, і диференціація доступу до них, з іншого боку, що має особливе значення для соціально уразливих груп населення з малими доходами, для жителів сіл і невеликих міст.

В умовах низького рівня добробуту значної частини населення держава має подбати про збереження доступності освіти, про пошуки додаткових джерел фінансування освітніх витрат. Цьому могли б сприяти забезпечення ширших можливостей щодо отримання різного роду сімейних кредитів на освіту, студентських позик, грантів, пільг для навчання залежно від доходів сім'ї, а також доповнення фінансування (насамперед, вищої освіти) із фондів та інших небюджетних джерел, розширення можливостей працевлаштування студентів із неповним робочим днем і тижнем з метою поєднання навчання і роботи [10].

Висновки. Забезпечення доступу до якісної дошкільної, загальної та професійної освіти – одне з актуальних питань сьогодні.

В умовах зростаючого обсягу фінансування сектору освіти в Україні актуалізується питання якості освітньої підготовки, що має вирішальне значення для формування конкурентоспроможної робочої сили та високої якості населення. Саме тому подальший розвиток освітніх інвестицій має ґрунтуватися не на простому нарощуванні видатків, а на підвищенні їх ефективності з метою забезпечення належної якості освітніх послуг та можливостей рівного доступу населення до їх отримання впродовж усього життя.

Список використаних джерел:

1. Письменна Т. Пріоритети державної політики у фінансуванні системи освіти в Україні / Т. Письменна – Тернопіль : Вектор, 2012. – С. 92–98.
2. Загальна декларація прав людини : міжнародний документ від 10 грудня 1948 року // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/rada/show/995_015.
3. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – 141 с.
4. Про освіту : Закон України // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.
5. Шевців З. Вплив законодавчої бази інклюзивної освіти на підготовку майбутнього вчителя до роботи в інклюзивному середовищі загальноосвітнього навчального закладу / З. Шевців [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///C:/Users/user/Desktop/NarOsv_2017_2_4.pdf.
6. Родіонова І. Шляхи підвищення якості дошкільної та загальної середньої освіти / І. Родіонова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/4541/1/родіонова.pdf>.
7. Априлева І. Реалізація принципу доступності до суспільного дошкільного виховання в Україні (20-30-ті роки ХХ століття) : автореф. дис. ... канд. екон. наук / І. Априлева. – Дрогобич, 2017 – 23 с.
8. Дакал А. Пріоритети та реалії державної політики України щодо захисту прав дітей у галузі освіти / А. Дакал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://academy.gov.ua/ej/ej19/PDF/10.pdf>.
9. Єршова О. Доступність якісної освіти: шляхи і механізми регулювання проблеми / О. Єршова, Т. Бабина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://knutd.com.ua/publications/pdf/Ukrainian_editions/Babina20152201.pdf.
10. Левчук Н. Нерівність доступу до освіти в Україні: соціальні детермінанти та наслідки / Н. Левчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11703/15-Levchyk.pdf?sequence=1>.

УДК 336.22

Юдіна (Каламбет) С.В.,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри «Фінанси та облік»,
Дніпровський державний технічний університет
Сілін Р.С.,
магістр,
Дніпровський державний технічний університет

ЕКОНОМІЧНІ РІВНІ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Юдіна (Каламбет) С.В., Сілін Р.С. Економічні рівні податкового менеджменту. У статті розглянуто підходи до визначення поняття «податковий менеджмент». Запропоновано податковий менеджмент розглядати на економічних рівнях. Дано визначення державного податкового менеджменту. Визначено пріоритетні завдання державного податкового менеджменту. Дано визначення податкового менеджменту на рівні підприємства. Дано визначення податкового менеджменту на рівні домогосподарств. Показано, що всі рівні податкового менеджменту взаємопов'язані та взаємообумовлені.

Ключові слова: податковий менеджмент, державний податковий менеджмент, податковий менеджмент підприємства, податковий менеджмент домогосподарства, економічні інтереси.

Юдина (Каламбет) С.В., Силин Р.С. Экономические уровни налогового менеджмента. В статье рассмотрены подходы к определению понятия «налоговый менеджмент». Предложено налоговый менеджмент рассматривать на экономических уровнях. Дано определение государственного налогового менеджмента. Определены приоритетные задачи государственного налогового менеджмента. Дано определение налогового менеджмента на уровне предприятия. Дано определение налогового менеджмента на уровне домохозяйств. Показано, что все уровни налогового менеджмента взаимосвязаны и взаимообусловлены.

Ключевые слова: налоговый менеджмент, государственный налоговый менеджмент, налоговый менеджмент предприятия, налоговый менеджмент домохозяйства, экономические интересы.

Yudina (Kalambet) S.V., Silin R.S. Economic levels of tax management. The article deals with the approaches to the definition of tax management. It is proposed to consider tax management at economic levels. The definition of state tax management is given. The priority tasks of state tax management are defined. The definition of tax management at the enterprise level is given. The definition of tax management at the level of households is given. It is shown that all levels of tax management are interrelated and interdependent.

Key words: tax management, state tax management, tax management of the enterprise, tax management of the household, economic interests.